

PRIVREDNA KOMORA
REPUBLIKE SRPSKE

ZELENA EKONOMIJA

Pokretač održivog razvoja privrede RS

PRIVREDNA KOMORA REPUBLIKE SRPSKE

Branka Ćopića 6, 78000 Banja Luka

Tel: +387 51 493-121, 493-120

Faks: +387 51 493-126

E-mail: info@komorars.ba

www.komorars.ba

www.business-rs.ba

ZELENA EKONOMIJA

ŠTA JE ZELENA EKONOMIJA?

Zelena ekonomija podstiče razvoj, društvenu jednakost i vodi brigu o očuvanju životne sredine.

Zelena ekonomija je rezultat nastojanja da ekonomija postane ekološki odgovornija i pritom naprednija, stvarajući ravnomjeran i pozitivan uticaj na društvo i životnu

Zelena ekonomija doprinosi opštem dobru i društvenoj jednakosti dok istovremeno znatno smanjuje rizike po životnu sredinu i dalje iskorišćavanje

Zelena ekonomija je način upravljanja privredom koji stavlja naglasak na održivost i smanjenje negativnog uticaja na okolinu. Ideja je da se ekonomski rast i prosperitet mogu postići uz istovremeno poštovanje ograničenja i potreba naše životne sredine.

Prema Ujedinjenim Nacijama, zelena ekonomija je alternativa današnjem dominantnom ekonomskom modelu, koji utiče na ravnotežu u društvu, podstiče rasipanje energije, izaziva povećanu potrošnju resursa i nepovoljno utiče na životnu sredinu i zdravlje ljudi.

Šest prioriternih područja zelene ekonomije

Jedan od ključnih principa zelene ekonomije je prelazak sa linearnog modela proizvodnje i potrošnje, na cirkularni model. Taj prelazak bi značio da se privreda i proizvodnja trebaju bazirati na obnovljivim izvorima energije i materijalima. Takođe, proizvodi se trebaju dizajnirati i proizvoditi tako da se mogu upotrebiti, popraviti i konačno reciklirati. Ovaj pristup omogućuje smanjenje emisije gasova efekta staklene bašte, uštedu prirodnih resursa, te smanjenje količine otpada i onečišćenja životne sredine

Prednosti zelene ekonomije

Postoji mnogo razloga zašto bi prelazak na zelenu ekonomiju mogao biti dobar za nas i za našu životnu sredinu. Prvo, to bi nam omogućilo da smanjimo emisiju gasova efekta staklene bašte, i tako usporimo proces klimatskih promjena. Takođe, zelena ekonomija bi nam omogućila uštede u korišćenju prirodnih resursa i smanjenje otpada koji se proizvodi.

Zelena ekonomija će pomoći da se smanji zavisnost od fosilnih goriva, čime će se smanjiti rizik od nestabilnosti na tržištima energije i poboljšati sigurnost snabdijevanja energijom.

Prelazak na zelenu ekonomiju mogao bi nam pomoći u borbi protiv siromaštva i društvenih razlika u svijetu. Kao što navode Ujedinjene Nacije, održiva ekonomija može pružiti nova radna mjesta i stimulisati inovacije koje će pomoći u rješavanju društvenih problema.

Princip zelene ekonomije podrazumijeva sve veću upotrebu obnovljivih izvora energije, smanjenje nezaposlenosti, nove investicije u takozvanim zelenim granama industrije.

Zelena ekonomija i održivi razvoj

Održivi razvoj ima tri glavna temelja:

- zaštita životne sredine,
- društveni razvoj i
- ekonomski razvoj.

Zelena ekonomija počiva na ovim principima i predstavlja veliku šansu za postizanje održivog razvoja privrede. Zelena ekonomija, posebno korišćenje obnovljivih izvora energije, je od ključnog značaja i za podizanje životnog standarda.

KLJUČNI SEKTORI ZA UVOĐENJE ZELENE EKONOMIJE?

POLJOPRIVREDA

Ima veliki potencijal kao zelena poljoprivreda koja obuhvata proizvodnju sa smanjenom upotrebom vještačkih đubriva i pesticida, koja nastoji da obnovi prirodne resurse, smanji eroziju tla, poboljša plodnost i da dobrim upravljanjem stvori uslove za povećanje produktivnosti.

PROSTORNO PLANIRANJE U GRADOVIMA

Dobro osmišljeni gradovi imaju veliki potencijal da se na pravi način kombinuju efikasnost resursa sa ekonomskim i socijalnim prilikama.

GRAĐEVINARSTVO

Zgrade su odgovorne za preko 40% potrošnje ukupne svjetske primarne energije. Nove zelene zgrade mogu da pomognu zemljama u razvoju da zadovolje dodatnu tražnju za stambenim zgradama.

ENERGETIKA

Obnovljivi izvori energije treba da se udvostruče do kraja 2050. godine prema scenariju zelene ekonomije.

ŠUMARSTVO

Šume nestaju velikom brzinom zbog prekomjerne upotrebe. Akcija koja se sprovodi na međunarodnim i nacionalnim nivoima ima za cilj da se otvore nova radna mjesta u oblasti šumarstva.

RIBARSTVO

Godišnji profit od ribarskih preduzeća širom svijeta iznosi oko 8 milijardi dolara, i direktno i indirektno podržavaju

170 miliona radnih mjesta.

INDUSTRIJSKA PROIZVODNJA

Troši trećinu globalne energije, emituje četvrtinu ukupnih svjetskih emisija gasova staklene bašte, i predstavlja značajan dio osnovnog resursa.

TURIZAM

Akcentat je na ulaganju u održivi turizam čija rješenja mogu doprinijeti održivom razvoju i transformaciji u zelenu ekonomiju na nacionalnom i globalnom nivou.

SAOBRAĆAJ

Ulaganjem u „zeleni“ saobraćaj omogućava se smanjenje zagađenja vazduha u gradovima kao i mnogi troškovi kroz stvaranje zelenih radnih mjesta, posebno kroz razvoj javne saobraćajne infrastrukture, ublažavanje siromaštva kroz povećanu dostupnost transporta i poboljšanje pristupačnosti tržišta i drugih bitnih objekata.

UPRAVLJANJE OTPADOM

Generiše ekonomske, socijalne i zdravstvene troškove širom svijeta. Čvrsti otpad troši i do 2% BDP-a u zemljama u razvoju i do 50% administrativnih troškova budžeta gradova.

VODA

Predstavlja globalni nedostatak koji će uticati na budućnost svih ljudi planete. Trenutna raspodjela voda, cijene i investicione politike i prakse smanjuju mogućnosti za ekonomski i društveni napredak.

CIKULARNA EKONOMIJA

Cirkularna ekonomija (CE) je kumulativni naziv za niz sistemskih rešenja koja odgovaraju na probleme klimatskih promena, zagađenja, gubitka biodiverziteta i otpada.

Zasniva se na tri jednostavna principa:

- eliminacija otpada kroz cirkularni dizajn,
- cirkularnost materijala i proizvoda i
- obnavljanje prirode.

Cirkularna ekonomija je novi pogled na proizvodnju. Sada živimo u linearnom svijetu, svijetu koji želimo da promijenimo.

U cilju stimulisanja privrednog rasta i društvenog napretka, uz očuvanje zdrave i čiste životne sredine, Evropska unija je krajem 2015. godine uvela značajne novine u pravni okvir i opredijelila ogromna sredstva da bi modernizovala privredu, ojačala njenu stabilnost i kompetitivnost i otvorila nova radna mesta.

Cirkularna ekonomija je antiteza dosadašnjem, takozvanom linearnom modelu privrede koji podrazumijeva nekontrolisanu eksploataciju prirodnih resursa i protok materijala od fabrike preko korisnika do deponije.

Cirkularna ekonomija mijenja poslovne modele, navike i način razmišljanja, kako proizvođača tako i potrošača, jer se novim eko dizajnom proizvoda produžava njegov životni vijek kroz opravku, prepravku i reciklažu. Svi procesi se odvijaju uz upotrebu obnovljivih izvora energije. Nove navike među potrošačima dovešće do pomjeranja fokusa sa proizvoda na usluge dok će ulogu kupovine proizvoda preuzeti iznajmljivanje istih.

Linearna ekonomije je zasnovana na principu jednokratne potrošnje. Proizvodi koje koristimo napravljeni su tako da zadovolje neku našu potrebu u određenom vremenskom periodu, da bi nakon toga bili odbačeni kao otpad.

Kako funkcioniše linearna ekonomija?

Za razliku od linearne u kojoj je fokus na jednokratnoj potrošnji, u **cirkularnoj ekonomiji** u fokusu su:

- smanjenje korišćenja bioloških i tehnoloških resursa,
- svodenje proizvodnje otpada na nulu ili blizu nule,
- zadržavanje materijala u sistemu (neprestano kruženje materijala),
- eliminacija toksičnih materija,
- obnovljivi izvori energije,
- cjelokupno blagostanje prirodnih ekosistema i ljudi.

NE RAZMIŠLJAJTE O OTPADU, NEGO O PROIZVODU – kako je proizvod dizajniran, koliko je reciklabilan, kako je proizveden i koliko je prijateljski po okolinu.

Cirkularni sistem priča jednu drugačiju priču. U cirkularnom sistemu, kada resursi jednom počnu da cirkulišu, gotovo da se ne vraćaju nazad.

U bliskoj budućnosti će doći do rasta cijena resursa, rasta troškova za energiju, rasta potreba stanovništva i migracije prema gradovima, te pogoršanja klimatskog ambijenta. Privreda mora biti spremna i imati odgovor za budućnost.

Cirkularna ekonomija nudi novi model „proizvod – otpad - proizvod“. Osnovni izvor ekonomskog rasta jeste što veća ponovna upotreba materijala iz proizvoda koji su završili svoj „životni ciklus“ i što manje korišćenje novih resursa.

Proizvodi su tako dizajnirani da mogu lako da se ponovo upotrebe, rastave, poprave ili recikliraju. Pri tome se u proizvodnji koriste obnovljivi izvori energije. Privreda bi modelom cirkularne ekonomije dobila šansu za razvoj, a njeni građani ekološku bezbjednost, „zelena“ radna mjesta, novi kvalitet vode i vazduha, zdravu hranu i novi kvalitet života. Uvođenje cirkularne ekonomije otvoriće nova radna mjesta i povećati konkurentnost privrede.

CBAM-EU ETS

Mehanizam za prekogranično oporezivanje uvozne robe pri čijoj se proizvodnji oslobađa velika količina ugljen-dioksida (Carbon Border Adjustment Mechanism - CBAM) je sporazum koji se uvodi na nivou Evropske unije (EU), sa zadatkom smanjenja emisije gasova efekta staklene bašte, te kako bi se zaštitile druge zemlje i njihova industrija sa slabijim standardima u području zaštite okoline, a koje uvoze proizvode iz EU. Evropska unija je predložila ovaj sporazum (CBAM) kako bi se spriječilo da proizvodni kapaciteti i privreda EU izvoze emisije gasova efekta staklene bašte, u države koji imaju manje strogu legislativu od država članica EU. Ovim bi se spriječilo tzv. „curenje“ emisije gasova efekta staklene bašte iz zemalja EU, u prvom redu CO₂.

CBAM - naplata fer cijena na ugljen dioksid (CO₂) pri uvozu određenih proizvoda u EU. Sporazumom će biti utvrđena količina i cijena emisije CO₂ potrebnih za proizvodnju tih proizvoda u zemlji izvoznici.

Cilj je da se na taj način stvori ravnoteža cijena uvoznih proizvoda sa proizvodima iz EU, kako se ne bi urušili ciljevi zelene ekonomije u EU. To bi takođe trebalo pomoći u smanjenju emisija gasova sa efektom staklene bašte u proizvodnji, jer bi ovim sporazumom zemlje izvoznice bile motivisane na smanjenje emisija gasova efekta staklene bašte.

Važno je napomenuti da je legislativa CBAM-a napisana u skladu sa legislativom Svjetske trgovinske organizacije (WTO).

EU od 2023. godine postepeno počinje primjenjivati ovaj mehanizam za prekogranično oporezivanje uvozne robe pri čijoj se proizvodnji oslobađa velika količina ugljen-dioksida.

U prelaznom periodu od 01. oktobra 2023. godine, uvoznici robe u EU će morati da samo prijave emisije gasova efekta staklene bašte (GHG) ugrađene u njihov uvoz (direktne i indirektne emisije), ali u početku bez ikakvih finansijskih naknada.

CBAM bi trebao u potpunosti stupiti na snagu od 1. januara 2026. godine.

Kako bi se dostigao cilj klimatske neutralnosti do 2050. godine, EU od 2023. godine postepeno počinje primjenjivati ovaj mehanizam za prekogranično oporezivanje uvozne robe pri čijoj se proizvodnji oslobađa velika količina ugljen-dioksida kao što su cement, gvožđe i čelik, aluminijum, gnojiva, električna energija i vodonik. Prvo će biti sprovedena početna faza primjene CBAM-a na neke proizvode kao što su cement i gnojiva -- a planira se da se nakon toga proširi na druge sektore i proizvode. U ovom prelaznom periodu počevši od 01. oktobra 2023. godine, uvoznici robe u EU će morati da samo prijave emisije gasova efekta staklene bašte (GHG) ugrađene u njihov uvoz (direktne i indirektne emisije), ali u početku bez ikakvih finansijskih naknada.

Prema prijedlogu, CBAM bi trebao u potpunosti stupiti na snagu od 1. januara 2026. godine. Onda kada ovaj sistem u potpunosti stupi na snagu, uvoznici će morati da prijave koju su robu (količinu robe) uvezli u EU, za prethodnu godinu i koja je količina gasova efekta staklene bašte ugrađena u tu robu. Nakon toga će se primjeniti i biti izračunata cijena koju trebaju platiti, a sve u zavisnosti od prosječne cijene emitovanog CO2 po toni.

CBAM treba da osigura smanjenju emisija gasova efekta staklene bašte pri čijoj se proizvodnji oslobađa velika količina ugljen-dioksida u proizvodnji van EU, jer bi zemlje izvoznice bile motivisane da smanje emisije kako bi izbjegle porez pri uvozu proizvoda u EU.

OBNOVLJIVI IZVORI ENERGIJE (OIE)

Obnovljivi izvori energije su izvori energije koji se dobijaju iz prirode te se mogu obnavljati, a danas se sve više koriste zbog svoje neškodljivosti prema životnoj sredini.

Primjeri obnovljivih izvora energije uključuju sunčevu svjetlost, vjetar, kišu, plimu, talase i geotermalnu energiju, ali svi ti izvori direktno ili indirektno izvode energiju iz sunca.

Dostupne tehnologije za korišćenje obnovljivih izvora energije:

- **Vjetroelektrane**
- **Solarna energija**
- **Korišćenje biomase**
- **Korišćenje prirodnog gasa**
- **Korišćenje geotermalne energije**
- **Korišćenje energije vode**

Obnovljiva energija se definiše kao energija koja dolazi iz resursa koji se kontinuirano dopunjuju.

Sunce isporučuje Zemlji 15 hiljada puta više energije nego što čovječanstvo u sadašnjoj fazi uspijeva potrošiti. Iz toga potrebno je obnovljive izvore početi bolje iskorištavati, kako ne bismo trebali brinuti za energiju nakon fosilnih goriva.

Razvoj obnovljivih izvora energije (naročito od vjetra, vode, sunca i biomase) važan je zbog nekoliko razloga:

- obnovljivi izvori energije imaju vrlo važnu ulogu u smanjenju emisije ugljenik dioksida (CO₂) u atmosferu. Smanjenje emisije CO₂ u atmosferu je politika Evropske unije, pa se može očekivati da će sve više zemalja Evrope morati prihvatiti tu politiku;
- povećanje udjela obnovljivih izvora energije povećava energetske održivosti sistema. Takođe pomaže u poboljšanju sigurnosti dostave energije na način da smanjuje zavisnost o uvozu energetskih sirovina i električne energije;
- očekuje se da će obnovljivi izvori energije postati ekonomski konkurentni konvencionalnim izvorima energije.

SOLARNE ELEKTRANE

Solarne elektrane su sve popularniji izbor za proizvodnju električne energije, posebno u ekološki osvješćenim sredinama. Sve više organizacija i kompanija prepoznaje potencijal ove vrste obnovljive energije i koristi je kao dio svojih napora za smanjenje emisija gasova efekta staklene bašte, kao i za dugoročnu uštedu novca.

Solarna energija jedna je od najperspektivnijih izvora energije za budućnost, prije svega iz razloga jer je to čista, obnovljiva i neiscrpna vrsta energije koja može biti dostupna skoro bilo gdje u svijetu.

Solarna elektrana se sastoji od velikog broja solarnih panela koji su povezani na električnu mrežu. Kada sunčeva svjetlost dođe u dodir sa solarnim panelom, panel proizvodi električnu energiju koja se zatim skuplja i prenosi u druge sisteme elektrane. Dalje, ti sistemi elektrane zatim pretvaraju ovu električnu energiju u upotrebljivu električnu energiju koja se može iskoristiti za napajanje električnih uređaja.

Solarni paneli su postali sve popularniji zbog svoje ekološke i ekonomske održivosti. Solarna energija će zasigurno igrati važnu ulogu u budućnosti, jer se očekuje da će njezina uloga u svijetu samo rasti.

Korišćenje solarnih elektrana smanjuje emisije gasova sa efektom staklene bašte u atmosferu, čime se smanjuje ukupni ugljenični otisak kompanija, organizacija i domaćinstava.

Solarna energija takođe može pomoći ne samo u smanjenju emisija gasova sa efektom stakleničke bašte, već i stvaranju novih radnih mjesta i povećanju privrednog razvoja.

Međutim, postoje i izazovi koji treba savladati prije nego što solarna energija postane dominantni izvor energije u svijetu. Jedan od najvećih izazova je skladištenje električne energije. Sunčeva energija je dostupna samo tokom dana, pa je potrebno obezbjediti skladištenje kako bi se električna energija mogla koristiti tokom noći ili tokom oblačnih dana. Postoje razni načini za skladištenje električne energije dobijene iz solarnih elektrana, kao što je na primjer sistemi baterija, pumpi za vodu i gorivih ćelije.

Solarne elektrane i solarna energija ima velik potencijal kao obnovljivi izvor i kao čista energija, te predstavlja energiju budućnosti.

FINANSIRANJE ZELENIH POSLOVNIH MODELA U MALIM I SREDNJIM PREDUZEĆIMA

Zeleni poslovni modeli odnose se na održive i ekološki prihvatljive načine poslovanja što uključuje efikasno upravljanje resursima, čistija proizvodnja i cirkularna ekonomija. Neki od ciljeva uvođenja zelenih poslovnih modela u proizvodnim preduzećima uključuju smanjenje škarta, otpada, emisije štetnih materija i potrošnje energije, reciklaža otpadnih materijala iz proizvodnje, digitalizacija, automatizacija i robotizaciju poslovnih procesa, te proizvodnju energije iz obnovljivih izvora za vlastite potrebe.

Implementacija zelenih poslovnih modela uključuje slijedeće primjere aktivnosti:

Uvođenje poboljšanja u praksi upravljanja okolinom i otpadom,

- Recikliranje otpada, škarta i materijala koji se koriste u proizvodnji
- Ispunjavanje uslova iz okolinske regulative vezano za emisije u zrak, vodu, zemlju, opasni otpad

Provođenje resursnih i energetske pregleda; projektovanje.

Sprovođenje aktivnosti koje proizilaze iz energetske pregleda i resursnih audita:

- Implementacija mjera energetske efikasnosti proizvodnih objekata i procesa.

Proizvodnja struje iz obnovljivih izvora za vlastite potrebe:

- Solar PV, vjetroelektrane, biogas.

Uvođenje efikasnih sistema grijanja i proizvodnje toplote za proizvodne procese iz obnovljivih izvora:

- Solarni kolektori, geotermal (toplotne pumpe), biomasa.

Ulaganja u energetske efikasnije ili resursno efikasnije mašine,

- digitalizacija, automatizacija i robotizacija proizvodnih procesa,
- Uvođenje pametnih tehnologija/IT rješenja, procesne inovacije, itd.

Nabavka električnih vozila

Uvođenje sistema upravljanja zaštitom životne sredine (EMS) unutar kompanije i dobijanje sertifikata (ISO 14.001).

Uvođenje sertifikata kvalitete proizvoda i porijekla materijala (FSC CoC, CE znak)

Uvođenje cirkularnih poslovnih modela uključujući:

- Obezbeđivanje dugovječnosti / trajnosti proizvoda kroz njihov dizajn,
- Poslovanje bazirano na pristupu (zakup i iznajmljivanje),
- Renoviranje i restauracija proizvoda (sakupljanje, prerada, preprodaja),
- Reciklaža / ponovna upotreba materijala,
- Razmjena nusproizvoda.

Pregled domaćih i međunarodnih projekata, te kreditnih linija za finansiranje implementacije aktivnosti u vezi sa zelenih poslovnih modela u Republici Srpskoj.

Domaći podsticaji:

Ministarstvo privrede i preduzetništva Republike Srpske

NAZIV PROGRAMA	Javni poziv za dodjelu podsticaja za MSP za projekte digitalne transformacije
OPIS	<p>Vlada Republike Srpske izdvaja sredstva za podršku razvoju cirkularnih i zelenih poslovnih modela.</p> <p>Ministarstvo privrede i preduzetništva RS raspisuje jednom godišnje Javni poziv za dodjelu podsticaja za MSP za projekte digitalne transformacije, a čija je namjena:</p> <ol style="list-style-type: none">1. nabavka i uvođenje odgovarajućeg softvera i pratećih hardverskih rješenja za: automatizaciju proizvodnih i drugih poslovnih procesa, upravljanje poslovnim procesima, analizu poslovanja, odnosa sa kupcima2. Customer Relationship Management - CRM, upravljanje resursima poslovnih subjekata (Enterprise Resource Planning - ERP) i slično,3. sticanje i kreiranje digitalnih platformi za prodaju proizvoda, što uključuje kreiranje onlajn prodavnica i onlajn marketing. <p>Na javni poziv mogu apicirati mala i srednja preduzeća registrovana u Republici Srpskoj iz oblasti prerađivačke industrije.</p> <p>Projekti za digitalnu transformaciju sufinansiraju se do 80% vrijednosti opravdanih investicija, za nove projekte, a do 50% za sufinansiranje realizovanih projekata. Masimalni iznos podsticaja koji se može dodjeliti korisniku iznosi 24.000,00 KM.</p>

Fond za zaštitu životne sredine i energetske efikasnosti Republike Srpske

NAZIV PROGRAMA	Javni poziv za sufinansiranje projekata iz oblasti zaštite životne sredine, energetske efikasnosti i obnovljivih izvora energije
OPIS	<p>Javni konkurs je stalno objavljen na web stranici Fonda. Svrha ovog poziva je dodjela sredstava iz Fonda zaštite životne sredine i energetske efikasnosti Republike Srpske, za ulaganja u projekte u sljedećim oblastima:</p> <ul style="list-style-type: none">• Zaštita životne sredine,• Energetska efikasnost i obnovljivi izvori energije. <p>Pravo na podnošenje prijava za dodjelu sredstava Fonda koja se dodjeljuju putem ovog javnog konkursa imaju: jedinice lokalne samouprave, privredna društva i druga pravna lica (javne ustanove), preduzetnici, organizacije civilnog društva (udruženja građana, fondacije i druge neprofitne organizacije).</p> <p>Iznos granta iznosi do 5.000KM po projektu. Potrebno je vlastito finansijsko učešće u projektu, najmanje od 30% u odnosu na ukupnu vrijednost projekta za jedinice lokalne samouprave, opštine i gradovi, privredna društva, javne ustanove, preduzetnici, odnosno 20% za udruženje građana, fondacije, druge neprofitne organizacije.</p>

Međunarodni donatorski programi:

Njemačko društvo za privrednu saradnju (GIZ), Green Recovery

NAZIV PROGRAMA	Green Recovery od januara 2022. do avgusta 2024. u okviru COVID-19 Investment Response (EU4BusinessRecovery) projekta
OPIS	<p>Komponenta Green Recovery ima za cilj podršku do 5 pilot kompanija koje posluju u metaloprerađivačkim i drvoprerađivačkim sektorima da uvedu mjere za ekološki održive proizvodne procese i pretvore svoje poslovne modele u zelene poslovne modele.</p> <p>Zeleni poslovni modeli mogu uključivati:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Uvođenje energetske i resursne efikasnosti u poslovanje2. Implementaciju sistema upravljanja zaštitom životne sredine (EMS) i sistema upravljanja energijom (EnMS)3. Implementaciju cirkularnih poslovnih modela4. Upravljanje otpadom <p>Finansijska podrška može se koristiti za finansiranje obuke, savjetodavne podrške, uvođenja standarda i certifikata i ulaganja neophodnih za implementaciju zelenih poslovnih modela. GIZ će pružiti tehničku pomoć odabranim kompanijama u određivanju važećeg zelenog poslovnog modela , odnosno identifikaciji mjera za povećanje efikasnosti resursa i poboljšanje troškovne efikasnosti. Uz početnu tehničku pomoć i finansijski doprinos, GIZ će pružati kontinuiranu tehničku podršku odabranim kompanijama u implementaciji pilot projekata.</p> <p>Program je namjenjen izvozno orijentiranim MSP iz drvne i metaloprerađivačke industrije. Ukupan budžet za direktnu finansijsku podršku za 5 pilot kompanija je 300.000 evra, dok maksimalna podrška za pojedinačnu kompaniju ne može biti veća od 60.000 evra. Minimalni vlastiti doprinos odabranih pilot kompanija iznosi 30% ukupnog budžeta projekta, dok 20% ukupnog budžeta projekta može biti predstavljeno kroz bruto plate zaposlenih koji su direktno uključeni u realizaciju projekta.</p>

Program Ujedinjenih naroda za razvoj (UNDP)

NAZIV PROGRAMA	Zeleni ekonomski razvoj (GED)
OPIS	<p>Zeleni ekonomski razvoj (GED) će dodijeliti grantove malim i srednjim preduzećima za implementaciju mjera energetske efikasnosti i obnovljivih izvora energije. Aktuelni javni poziv pružiće podršku za najmanje 18 MSP za ulaganje u energetska efikasnost i tehnologiju obnovljivih izvora energije, 10 MSP za sprovođenje detaljnog energetskog pregleda i 3 MSP za uvođenje sistema upravljanja energijom.</p> <p>Na poziv mogu da se prijave MSP koja su registrovana najmanje dvije godine prije objavljivanja javnog poziva i imaju do 250 zaposlenih.</p> <p>Uslovi finansiranja:</p> <ul style="list-style-type: none">• Obnovljivi izvori energije, industrijska/procesna energetska efikasnost i objekti energetske efikasnosti subvencionisaće se u iznosu do 10% ukupnih investicija kroz subvencionisanje kamatnog kredita ili do maksimalno 40.000,00 KM - najmanje 18 malih i srednjih preduzeća.• Podržati uvođenje sistema upravljanja energijom EN ISO 50001/EN 16001, koji će biti subvencionisani u iznosu do 70% iznosa ukupnih troškova za uvođenje sistema upravljanja energijom - najmanje 3 mala i srednja preduzeća.• Energetska revizija u proizvodnji će biti subvencionirana u potpunosti do maksimalnog iznosa od 10.000,00 KM – za 10 malih i srednjih preduzeća.

Međunarodne finansijske institucije:

Evropska investiciona banka (EIB)

NAZIV PROGRAMA	Kreditna linija EIB
OPIS	<p>Ovaj program se plasira putem kreditnih linija kod komercijalnih banaka: ProCredit Bank, Intesa Sanpaolo Banka BiH, Raiffeisen Bank BiH, Unicredit Bank Banja Luka, Raiffeisen Leasing. Kreditna linija je trenutno na raspolaganju. Sredstva su na raspolaganju do potpunog plasmana kreditne linije.</p> <p>Kreditna linija je namijenjena za:</p> <ul style="list-style-type: none">• Ulaganja u materijalna sredstva osim zemljišta,• Nematerijalna ulaganja uključuju istraživanje i razvoj, nabavku licenci i softvera,• Povećanje obrtnog kapitala potrebnog za proširenje poslovnih aktivnosti. <p>Kreditna linija je namjenjena za mala i srednja preduzeća sa manje od 250 zaposlenih. Komercijalne banke kod kojih se plasiraju kreditne linije određuju kamatne stope, rok otplate i grejs period. Maksimalan iznos kredita do 25 miliona Eura, s tim da doprinos EIB-a ne može prelaziti 12,5 miliona Eura</p>

NAZIV PROGRAMA	EU EBRD Program podrške konkurentnosti malih i srednjih preduzeća Bosne i Hercegovine (SME-BiH-CSP)
OPIS	<p>Sredstva se plasiraju preko sljedećih komercijalnih banaka: Intesa Sanpaolo Banka BiH, Sparkasse Bank dd BiH, UniCredit Bank dd Mostar, UniCredit Bank ad Banja Luka, Sparkasse Leasing doo, Raiffeisen BANK dd Bosna I Hercegovina.</p> <p>Program podrške konkurentnosti malih i srednjih preduzeća razvijen je posebno da pomogne privatnim malim i srednjim preduzećima da ispune nove propise i razumiju zahtjeve za poboljšanje u oblasti zaštite životne sredine, zdravlja i sigurnosti na radu, te kvaliteta i sigurnosti proizvoda.</p> <p>Kreditom se može finansirati standardna oprema uključujući tehnologije kao što su kotlovi, kompresori, fotonaponski sistemi, traktori i još mnogo toga. Ova oprema je procijenjena i prethodno odobrena za ispunjavanje uslova.</p> <p>Uslovi finansiranja su sljedeći:</p> <ul style="list-style-type: none">• Ukupna raspoloživa investicija: 51 milion Eura;• Projekti se mogu finansirati sa jednim ili više kredita u kumulativnoj vrijednosti do 1 milion Eura po kompaniji;• Grant od 15% na iznos kredita;• Besplatna tehnička pomoć.

NAZIV PROGRAMA	EBRD Go Digital in BiH
OPIS	<p>Sredstva se plasiraju preko sljedećih komercijalnih banaka: ProCredit Bank BiH, Raiffeisen Bank BiH, Unicredit bank dd, Mostar, Intesa Sanpaolo banka BiH. Sredstva moraju biti plasirana do oktobra 2025. godine.</p> <p>Program je razvijem sa ciljem da podrži ulaganja mala i srednja u procesu digitalne transformacije, pod sljedećim uslovima:</p> <ul style="list-style-type: none">• Ukupna vrijednost kreditne linije za BiH je 40 miliona Eura• Projekti se mogu finansirati sa jednim ili više kredita u kumulativnoj vrijednosti do 1 milion Eura po kompaniji• Grant od 15% na iznos kredita• Besplatna tehnička pomoć <p>Primjeri prihvatljivih investicija uključuju:</p> <ul style="list-style-type: none">• Transportni sistemi (transportne trake, sistemi za odabir i plasman, itd.)• Mašinsko automatizovanje (npr. ubrizgavanje u kalupe, termoforming linije, CNC mašine, itd.)• Mašine za sječenje (plazma, laserski sjekač itd.)• Automatizirani procesni zadaci (npr. lijepljenje, bušenje, zavarivanje, rezanje, laminiranje, presovanje, brušenje, glodanje, pečenje, pletenje, šivenje, recikliranje, zamrzavanje, farbanje, premazivanje, potapanje, itd.)• Točenje (npr. adhezivi, lubrikanti, zaptivači, sok, voda, itd.)• Završni sloj (šmirglanje, poliranje, glačanje, trimovanje, kantovanje, profiliranje, sušenje, itd.)• Automatizirano sastavljanje• Automatizirani sistemi za sortiranje• Pakovanje i stavljanje na palete• Automatizirani sistem za odlaganje• Sistemi za mužu• Automatski sistemi za podjelu ishrane za stoku• Tehnologije koje poboljšavaju poslovnu efikasnost, produktivnost i fleksibilnost u proizvodnom ciklusu• 3D printeri povezani sa softverima za digitalni razvoj• Proširene mogućnosti za podršku proizvodnim procesima• Simulacija između međusobno povezanih mašina za optimizaciju procesa

Green for Growth Fund (GGF) – Finance in Motion

NAZIV PROGRAMA	Kreditna linija Green for Growth Fonda (GGF) – Finance in Motion
OPIS	<p>Ova kreditna linija se plasira putem MF Banka BiH.</p> <p>Mala i srednja preduzeća uz podršku ove kreditne linije mogu implementirati sljedeće projekte:</p> <ul style="list-style-type: none">• Mjere energetske efikasnosti• Mjere efikasnosti resursa• Mali projekti obnovljive energije. <p>Uslovi finansiranja su:</p> <ul style="list-style-type: none">• Ukupan iznos kreditne linije: 5 miliona eura• Maksimalan iznos: 1 milion KM• Kamata: od 5%• Rok otplate: do 10 godina

NAZIV PROGRAMA	KfW krediti za projekte energetske efikasnosti
OPIS	<p>Ovaj program se plasira putem kreditne linije kod Raiffeisen banke. Sredstva će biti na raspolaganju do potpunog plasmana kreditne linije.</p> <p>Kreditna linija je namijenjena za kreditno finansiranje projekata koji uključuju rekonstrukciju ili adaptaciju postojećih objekata uz implementaciju mjera energetske efikasnosti uključujući izolaciju, vrata i prozore, rasvjetu, PV panele, toplotne pumpe, ventilaciju, klimatizaciju, frižidere i zamrzivače, i toplovodne kotlove.</p> <p>Sredstva su namjenjena za mala i mikro preduzeća, te samostalne preduzetnice po sljedećim uslovima:</p> <ul style="list-style-type: none">• Iznos kredita: od 5.000 KM do 200.000 KM - za mikro preduzeća i samostalne preduzetnike od 10.000 KM do 293.374,50 KM - za mala preduzeća;• Rok otplate: do 5 godina za mikro preduzeća i samostalne preduzetnike, do 7 godina za mala preduzeća;• Kamatna stopa je fiksna: od 4,49% (EKS 5,23%) za mikro preduzeća i samostalne preduzetnike; 3,55% (EKS 4,07%) za mala preduzeća;• Grace period: do 6 mjeseci (grace period se ne primjenjuje na obračun i otplatu kamate).

